

20. YÜZYILDA 20 OPERA

R. GÖRKEM AYTİMUR

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG VÁRA, Béla Bartók (DÜK MAVİSAKAL'IN KALESİ)	15
DIE TOTE STADT, Erich Wolfgang Korngold (ÖLÜ ŞEHİR)	20
L'AMOUR DES TROIS ORANGES, Sergei Prokofiev (ÜÇ PORTAKALA AŞK)	26
ERWANTUNG, Arnold Schoenberg (BEKLENTİ)	32
WOZZECK, Alban Berg	36
CARDILLAC, Paul Hindemith	44
NOS, Dmitri Shostakovich (BURUN)	49
LEDI MAK BET MTSENSKOVO UYEZDA, Dmitri Shostakovich (MTYSENKLİ LEYDİ MACBETH)	54
PORGY AND BESS, George Gershwin.....	61

LULU, Alban Berg.....	72
OBRUCHENIYE V MONASTIRE, Sergei Prokofiev (MANASTIRDA NİŞAN)	88
THE RAKE'S PROGRESS, Igor Stravinsky.....	93
THE TENDER LAND, Aaron Copland.....	99
THE TURN OF THE SCREW, Benjamin Britten (KÖTÜLÜĞÜN DÖNÜŞÜ).....	103
MOSES UND ARON, Arnold Schoenberg (MUSA VE HARUN)	111
DIE SOLDATEN, Arnold Schoenberg (ASKERLER)	118
LEAR, Aribert Reimann	126
AKHNATEN, Philip Glass	131
NIXON IN CHINA, John Adams (NİXON ÇİN'DE).....	138
ZHIZN S IDIOTOM, Alfred Schnittke (APTALLA YAŞAM)	142
KAYNAKÇA	147

GİRİŞ

---

20. yüzyıl, opera sanatının, daha önce olmadığı kadar çeşitlilik gösterdiği bir dönemi ifade etmektedir. Bu çeşitlilik sadece bestelenmiş operaların sayısal anlamdaki çokluğunu değil, aynı zamanda müziksel ve dramatik anlamdaki, türsel farklılığını belirtmektedir. Bu anlamda, klasik İtalyan opera repertuarının başlıca eserlerinden, Puccini'nin "Turandot"u da, modern operanın en önemli örneklerinden, Alban Berg'in "Wozzeck"i de bu yüzyılda üretilmiştir. Bu iki eser bile, 20. yüzyılda operanın türsel anlamda ne kadar çeşitlendiğini açık ortaya koymaktadır. Örnekleri her iki opera türü için de çoğaltmak mümkündür.

20. yüzyıl opera müziğini, tek bir başlık altında toplamak söz konusu değildir. Operanın 20. yüzyıldaki serüveni geç-romantizmden, neo-klasizme; izlenimcilikten, yapısalcılığa; dışavurumculuktan, avant-garde'a hatta postmodernizme kadar uzanmaktadır. Puccini'nin Tosca (1900) ve Madame Butterfly (1904)'ı ya da Dvorak'ın Rusalka (1901)'sı bir opera geleneğinin devamı niteliğindedir, konu Richard Strauss'un Salome (1905) ve Elektra (1909)'sına geldiğinde bu gelenekten uzak, bambaşka bir müzik anlayışının temsilinden söz etmek mümkündür. Yine Erwartung (1924), Wozzeck (1925) ya da Die Soldaten (1965) ile Gianni Schicchi (1918), Cardillac (1926), Peter Grimes (1945), The Consul (1950) ya da The Rake's Progress (1951)'i aynı opera kategorisi altında ele almak imkânsızdır. Durum bu olunca, böylesine geniş bir yelpaze içinden, birbirleriyle tutarlı 20 opera seçmek de, haliyle zor bir göreve dönüşmektedir. Bu nedenle çalışmanın en temel prob-

lemine, "hangi 20 operanın, ne bağlamlarla bir araya getirileceği" konusu oluşturmaktadır.

"20. Yüzyılda 20 Opera" kitabının oluşturulmasındaki ilk yaklaşımın, "seçilen eserlerin türsel olarak tutarlı olabilmesi" doğrultusunda olduğu düşünülebilir. Ancak bu yaklaşımın, seçilen 20 operaya bakıldığında, çok da uygun olmadığı anlaşılmaktadır. Seçilen operalar arasında, modern-atonal eserler olan "Wozzeck" ile "Die Soldaten" ya da "The Turn of the Screw" ile "Erwartung" arasında bir ilişki kurulabilir. Aynı şekilde neo-klasik çizgideki "The Rake's Progress" ile "Nos" arasında da bir bağ yakalamak mümkündür. Ancak en basit anlamda, bu iki gruptaki operaları bile birbirleriyle eşlemek, hem müzikal hem de dramaturjik anlamda doğru değildir. Bu bakış açısıyla bakıldığında, özellikle "Porgy and Bess" gibi bir eseri diğer operalarla bir arada ele almak söz konusu bile olmamalıdır. Kısacası, kitabın yapılışındaki temel yaklaşımın bu olmadığı da kesindir.

20 operanın seçimindeki diğer bir yaklaşıma göre, "bir ya da birkaç bestecinin eserlerini bir araya getirme"ye dönük bir çalışma yapıldığı varsayılabilir. Çalışmada, Alban Berg, Arnold Schoenberg, Sergei Prokofiev ve Dmitri Shostakovich'in ikişer eseri ele alınmıştır. Yani, Berg'in Wozzeck ve Lulu'sunu, Schoenberg'in Erwartung ve Moses und Aron (Musa ile Harun)'unu, Prokofiev'in L'amour Des Trois Oranges (The Love for Three Oranges, Üç Portakala Aşk) ve Obrucheniyе V Monastire (Betrothal in a Monastery, Manastırda Nişan)'sini, son olarak da Shostakovich'in Nos (Hoc; The Nose; Burun) ve Ledi Makbet Mtsenskovo Uyezda (Lady Macbeth of Mtsensk, Mtsyenkli Leydi Macbeth)'sını bu kitapta bulmak mümkündür. Ancak yine de, bu kitaba bir antoloji çalışması demek söz konusu değildir çünkü bu bestecilerin diğer operaları bu kitapta bulunmamaktadır. Bu konu, çalışmada tek bir operasından söz edilen diğer besteciler söz önüne alınarak da sürdürülebilir. Yani kitap açıkça bir antoloji çalışması da değildir.

Seçimlerle ilgili başka bir yaklaşım da, “bestecilerin kendi ülkelerine ya da eserlerinin librettolarında kullandıkları dillere göre” bir gruplama yapılmasıdır. Farklı ülkelerdeki opera kurumlarının, yabancı dillerdeki eserleri kendi dillerine uyarlayarak söyleme gibi bir tutumları da olabilmektedir. Bunu özellikle Macar, Çek ve Rus operalarında görmekteyiz. Bu kitapta eserlerin ilk yazıldıkları orijinal dilleri göz önüne alınarak başlıklar oluşturulmuştur. Bu nedenle seçilmiş olan operaların orijinal dilleri Almanca, İngilizce veya Rusça olabilmektedir. Aynı şekilde, bu operaların bestecilerinin ülkeleri de birbirlerinden farklılık göstermektedir. Yani Schoenberg, Britten, Bartók, Prokofiev ya da Glass’ın farklı ülkelerin bestecileri oldukları açıktır. Kısacası söz edilen bu yaklaşımlar da operaların seçimindeki temel neden değildir.

Kitaptaki operaların “daha önce Türkçeye çevrilmemiş eserlerden” seçildiği düşünülebilir. Bu düşünce de belli ölçüde tutarlıdır. Ancak Türkçe yazılmış en temel opera rehberlerinden biri olan Faruk Yener’in “100 Opera”sında, “Wozzeck” ve “Porgy and Bess” operaları, daha önceden ele alınmıştır. Yine, sözü edilen bu operadan bazılarına da, Cevad Memduh Altar’ın “Opera Tarihi” kitaplarında, genel hatlarıyla, yer verilmiştir.

Eğer seçilmiş operaların “prömiyer tarihlerine bakılarak, ortak bir zaman diliminde üretilmiş ve bu zaman diliminin tarihsel ve toplumsal aurasını yansıtan eserler arasından” belirlendiği ifade edilse; Zhizn s Idiotom (Life with an Idiot, 1997) ya da Nixon in China (1987) gibi operalar bu açıklamayı bozmaktadır. Benzer şekilde eserlerin, “temsil edilme yoğunluklarına ve popülerliklerine göre” seçilmiş olduğu söylenebilir; yapılacak listenin bu olmaması gerekmektedir. Böyle olası bir listeye alınacak eserlerin başında “Tosca” gelmektedir. Fakat Tosca, diğer bütün seçim kriterleriyle açıkça çelişmektedir.

Sonuç olarak, “20. Yüzyılda 20 Opera” kitabını oluştururken ele aldığım operaları tek bir seçime göre yapmadığımı

ancak sıraladığım bütün yaklaşımları da göz önüne aldığımı söylemek isterim. Bununla birlikte, 20. yüzyılının avant-garde müzik düşüncesini bir şekilde temsil eden ama her şeyden önce, kendi beğenilerimle de örtüşen operaları kitabıma aldığımı belirtmeliyim. Umarım bu seçimlerden memnun kalır, çalışmanın yazılma amacı olan “başucu kitabı (rehberi)” olma niteliği doğrultusunda yararlanırsınız.

KAYNAKÇA

- Abbate, C. & Parker, R. (2015). *A history of Opera*. New York: W.W. Norton & Company.
- Adorno, T. W. (1997). *Alban Berg*. (J. Brand ve C. Hailey, Trans.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Adorno, T. W. & Berg, A. (2005). *Correspondence*. (W. Hoban, Trans.) Cambridge: Polity.
- Altar, C. M. (1981). *Opera Tarihi, Cilt IV*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Altar, C. M. (2001). *Opera Tarihi, Cilt III*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Antokoletz, E. (2004). *Musical Symbolism in the Operas of Debussy and Bartók*. Oxford: Oxford University Press.
- Brand, J., Hailey, C. & Harris, D. (Eds.). (1987). *The Berg-Schoenberg Correspondence: Selected Letters*. London: The Macmillan.
- Buchanan, H. H. (1967). A Key to Schoenberg's "Erwartung"(Op. 17). *Journal of the American Musicological Society*, 20(3), 434-449.
- Carroll, B. G. (1997). *The Last Prodigy: A Biography of Erich Wolfgang Korngold*. UK: Amadeus Press.
- Charlton, D., & Cross, J. (Eds.). (2003). *The Cambridge Companion to Grand Opera*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Christiansen, R. (2002). *Faber Pocket Guide to Opera*. London: Faber & Faber.
- Conrad, J. A. (1991). The Tender Land. Aaron Copland. *The Opera Quarterly*, 8(2), 158-160.

- Cooke, M. (Ed.). (2005). *The Cambridge Companion to Twentieth-Century Opera*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dwinell, S. (2012). Situating Opera: Period, Genre, Reception. *Modern Drama*, 55(2), 274-276.
- Fay, L. E. (Ed.). (2004). *Shostakovich and His World*. New Jersey: Princeton University Press.
- Fisher, B. D. (2005). *A History of Opera: Milestones and Metamorphoses*. Florida: Opera Journeys Publishing.
- Flores, C. (2012). *Alban Berg. Music as Autobiography*. (Ernest Bernhardt-Kabisch, İng. Çev.). Frankfurt: Peter Lang.
- Forman, D. (2011). *A Night at The Opera: An Irreverent Guide to the Plots, the Singers, the Composers, the Recordings*. New York: The Modern Library.
- Glenn, W. (2002). *Proof Through the Night: Music and the Great War*. California: University of California Press.
- Hailey, C. (2010). *Alban Berg and His World*. New Jersey: PU.
- Headington, C., Westbrook, R., & Barfoot, T. (1987). *The Opera: A History*. London: The Bodley Head Ltd.
- Holden, A., Kenyon, N. & Walsh, S. (1996). *The Penguin Opera Guide*. UK: Penguin.
- Honti, R. (2006). *Principles of Pitch Organization in Béla Bartók's "Duke Bluebeard's Castle"*. Helsinki: University of Helsinki.
- Jarman, D. (1985). *The Music of Alban Berg*. California: University of California.
- (1989). *Alban Berg, Wozzeck*. Cambridge: Cambridge University Press.
- (1989). *The Berg Companion*. London: The Macmillan.
- (1991). *Alban Berg, Lulu*. Cambridge: Cambridge University Press.
- John, N. (Ed.). (1990). *Opera Guide Series: Wozzeck*. Southampton: The Southampton Book Co.

- Johnson, T. A. (2016). *John Adams's Nixon in China: Musical Analysis, Historical and Political Perspectives*. New York: Routledge.
- Kerman, J. (1956). Review of Aaron Copland, *The Tender Land, Opera in Three Acts*. *Notes*, 14(1), 57.
- Kroó, G. (1981). Data on The Genesis of Duke Bluebeard's Castle. *Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 23(1/4), 79-123.
- Leafstedt, C. S. (1999). *Inside Bluebeard's castle: Music and Drama in Bela Bartok's opera*. Oxford: Oxford University Press.
- Lucentini, V. (2013). Performance as source. A new document on the genesis of Berg's *Wozzeck*, *Schweizer Jahrbuch für Musikwissenschaft*, 33(2013), 171-186.
- Marco, G. A. (2001). *Opera: A Research and Information Guide*. New York: Routledge.
- Osborne, C. (2004). *The Opera Lover's Companion*. USA: Yale University Press.
- Parker, R. (Ed.). (2001). *The Oxford Illustrated History of Opera*. Oxford: Oxford University Press.
- Perle, G. (1989). *The Operas of Alban Berg. Volume Two/ Lulu*. California: UC.
- Reich, W. (1932). A Guide to Alban Berg's Opera *Wozzeck*. 17/03/2019 tarihinde <http://ada.evergreen.edu/~arunc/texts/wozzeck/wozzeck.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Pisani, M. V. (1997). A "Kapustnik" in the American Opera House: Modernism and Prokofiev's "Love for Three Oranges". *The Musical Quarterly*, 81(4), 487-515.
- Rogatchevski, A. (2004). Socialist Realism and Subversion: Alfred Schnittke's "Life with an Idiot". *Blok*, 3(2004), 52-70.
- Rose, M. (2013). *The Birth of an Opera: Fifteen Masterpieces from Poppea to Wozzeck*. New York: W. W. Norton & Company.
- Santos, S. J. (2014). *Narratives Identity of Lulu*. Rochester: University of Rochester Press.

- Schmalfeldt, J. (1986). Berg's Wozzeck: Harmonic Language and Dramatic Design. *Music Analysis*, Vol. 5, (ss. 265-270). 20/03/2019 tarihinde <https://www.jstor.org/stable/854188> adresinden erişilmiştir.
- Schoenberg, A. (1950). *Style and Idea*. New York: Philosophical Library.
- Simms, R.Y. (Ed.). (2014). *Pro Mundo-Pro Domo*. New York: OU.
- Simon, H. W. (1960). *100 Great Operas and Their Stories*. New York: Anchor.
- Warrack, J. & West, E. (1992). *The Oxford Dictionary of Opera*. Oxford: Oxford University Press.
- Yener, F. (1992). *100 Opera*. İstanbul: Bateş Yayınları.